

7.9.2010

Dnro 2065/4/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

RANGAISTUSVAATIMUKSEN PERUUTTAMISEN KIRJAAMINEN, ESITUTKINTAPÄÄTÖSTEN PERUSTEIDEN HUOLELLINEN HARKINTA SEKÄ ESITUTKINTAPÄÄTÖKSISTÄ ILMOITTAMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 9.6.2009 päivätyssä kirjeessään Imatran poliisia siitä, että se päästi rikoksen vanhenemaan. Kantelija kertoi tehneensä syyskuussa 2006 rikosilmoituksen petoksesta. Poliisi lopetti asian esitutinnan, vaikka kantelija ei kertomansa mukaan ollut peruuttanut rangaistusvaatimustaan. Kantelija arvosteli myös sitä, että esitutinnan lopettamispäätöstä ei ollut annettu hänelle tiedoksi. Hän kertoi saaneensa tiedon tutkinnan lopettamisesta vasta toukokuussa 2009 otettuaan itse yhteyttä poliisilaitokselle.

---

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Tapahtumien kaikkia yksityiskohtia ei ole saatu selvitettyksi ja eräitä keskeisiäkin seikkoja on jäänyt epäselväksi. Joka tapauksessa on kiistatonta, että kantelija on 21.9.2006 tehnyt silloiselle Imatran kihlakunnan poliisilaitokselle rikosilmoituksen petoksesta. Tämän johdosta poliisilaitoksella kirjattiin kaksi rikosilmoitusta lievästä petoksesta. Asiassa - - - epäillyn rikoksen tekoajaksi oli merkitty 30.3.2003 ja asiassa - - - tekoajaksi oli 8.6.2005.

Rikoskomisario teki viimeksi mainitussa asiassa 27.1.2007 päätöksen, jossa todettiin seuraavaa: "jätetty syytteeseen saattamatta. Asianomistaja perui rangaistusvaatimuksensa 23.1.2007." Toisessa asiassa - - - rikoskomisario teki 15.7.2007 samanlaisen päätöksen, jossa todettiin: "Jätetty syytteeseen saattamatta. Asianomistaja perui rangaistusvaatimuksensa."

Kantelija on kiistänyt peruneensa vaatimuksiaan. Sen sijaan hän on kertonut soittaneensa poliisilaitokselle 1.11.2006 (hän ei muista kenelle) ja pyytäneensä tutkinnan keskeyttämistä toistaiseksi, koska ilmiannettu oli maksanut osan velastaan.

Rikoskomisario on kertonut tehneensä päätöksensä juttujen tutkijan ilmoitusten perusteella. Molempien juttujen tutkijana toiminut vanhempi konstaapeli on jo eläkkeellä. Hänelle on varattu tilaisuus antaa selvityksensä asiassa. Rikoskomisarion mukaan vanhempi konstaapeli oli puhelimitse kertonut

hänelle kantelijan soittaneen ja ilmoittaneen rangaistusvaatimuksesta luopumisesta. Muuta selvitystä häneltä ei ole saatu eikä oikeusasiamies voi häntä selvityksen antamiseen enää velvoittaa.

Todettakoon vielä, että ei ole voitu osoittaa, onko kantelun liitteenä ollut Imatran poliisille 1.2.2007 osoitettu kirje saapunut poliisilaitokselle. Poliisilaitos on joka tapauksessa ilmoittanut kiinnittävänsä huomiota poliisille toimitettujen, tutkintaan liittyvine materiaalien ohjaamiseen oikealle henkilölle sekä arkistointiin.

3.2

Kannanotto

3.2.1

Asia - - - (epäillyn rikoksen tekoajaksi merkitty 30.3.2003)

Esitutkintalain 3 §:n mukaan jos syyttäjä saa nostaa syytteen rikoksesta ainoastaan asianomistajan vaatimuksesta (asianomistajarikos), esitutkinta toimitetaan vain, jos asianomistaja on ilmoittanut esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle vaativansa rikokseen syyllistyneelle rangaistusta. Jos asianomistaja peruuttaa rangaistusvaatimuksensa, tutkinta on lopetettava.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen (EPA) 5 §:n mukaan kun asianomistaja ilmoittaa esitutkintaviranomaiselle asianomistajarikoksesta, asianomistajalle on ilmoitettava, että esitutkinta toimitetaan tai sitä jatketaan vain, jos hän vaatii rikokseen syyllistyneelle rangaistusta, ja että se lopetetaan, jos hän peruuttaa rangaistusvaatimuksensa. Ilmoitukset tehdään, milloin se on mahdollista, rikoksesta tehtävää ilmoitusta vastaanotettaessa tai ilmoitettaessa asianomistajalle tutkinnan aloittamisesta ja viimeistään asianomistajaa kuulusteltaessa.

Lievä petos on asianomistajarikos. Jos lievän petoksen asianomistaja on peruuttanut rangaistusvaatimuksensa, tutkinta pitää lain mukaan lopettaa - muuta vaihtoehtoa ei ole. Sinänsä ei näytä olevan epäselvyyttä siitä, että rikoskomisariolle oli ilmoitettu, että asianomistaja oli peruuttanut rangaistusvaatimuksensa. Rikoskomisario on voinut tähän tutkijan ilmoitukseen voinut luottaa ja tästä näkökulmasta hänen päätöksensä lopettaa esitutkinta ei ole moitittava.

Tässä tapauksessa epäselvää onkin vain se, onko kantelija peruuttanut rangaistusvaatimuksensa. Kantelijan ja vanhemman konstaapelin kertomukset tästä ovat ristiriitaiset. Kummankaan kertomusta ei sinänsä voida osoittaa paikkansa pitämättömäksi. Täysin poissuljettua ei ole sekään, että kysymys olisi väärinkäsityksestä eli että kantelijan pyyntö esitutkinnan keskeyttämisestä toistaiseksi olisi tulkittu rangaistusvaatimuksesta luopumiseksi. Tätä vastaan puhuu tosin se, että kantelija kertoo soittaneensa poliisilaitokselle 1.11.2006 ja rangaistusvaatimuksen peruuttaminen on kirjattu tapahtuneeksi 23.1.2007. Lisäksi hänelle olisi tässä tapauksessa tullut selvittää, että jos hän peruuttaa rangaistusvaatimuksensa, esitutkinta lopetetaan, mikä ei näytä olleen hänen tarkoituksensa. Joka tapauksessa totean seuraavaa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 16 §:n mukaan jos asianomistaja peruuttaa syyttämispyyntönsä, hänellä ei sen jälkeen ole oikeutta esittää rikoksen johdosta syyttämispyyntöä. Rangaistusvaatimuksen peruuttaminen on siten asianomistajaa lopullisesti sitova toimi. Tämän vuoksi on tärkeää, että hän varmasti ymmärtää peruuttamisen merkityksen. Esitutkintalakia säädettäessä lakivaliokunta korosti asianomistajarikosten osalta sitä, että oikeudenmenetyksen välttämiseksi on tarpeen, että viranomaiset riittävän tarkoin selostavat ne edellytykset, joilla toimenpiteisiin ryhdytään tai niitä jatketaan (LaVM 9/1986 s.5). Tämä velvollisuus käy ilmi EPA 5 §:stä. Lisäksi hallituksen esityksessä painotettiin sitä, että rikosilmoituksen peruuttaminen olisi aina kirjattava (HE 14/1985 s.17).

Rangaistusvaatimuksen peruuttamisella ei ole säädetty muotovaatimuksia. Sen voi siten tehdä myös esimerkiksi puhelimitse. Hyvin tärkeää luonnollisesti on, että poliisi on varma peruuttajan henkilöllisyydestä. Tässä tapauksessa kantelija on epäillyt, että joku olisi esiintynyt hänen nimissään 23.1.2007 ja peruuttanut rangaistusvaatimuksen. Tähän mahdollisuuteen ei käytettävissä olevan selvityksen perusteella voi ottaa kantaa.

Asian merkityksen vuoksi olisi mielestäni myös perusteltua, että peruuttaminen kirjattaisiin tarkasti. Poliisilaitoksen lausunnonkin mukaan peruuttamismerkintöjen tarkkuuteen tulisi kiinnittää huomiota: kuka ja milloin ilmoitti ja millä tavalla. Voin yhtyä tähän näkemykseen; lisäksi ilmoituksen vastaanottaja olisi perusteltua merkitä. Tästä näkökulmasta vanhemman konstaapelin ja rikoskomisarionkin menettely jättää toivomisen varaa.

Enemmän kannan ottaminen tapahtumiin tältä osin ei käytettävissä olevan selvityksen pohjalta ole mahdollista.

3.2.2

Asia - - - (rikoksen tekoajaksi oli 8.6.2005)

Maaliskuussa 2003 tehdyksi epäillyn lievän petoksen syyteoikeus oli vanhentunut kahdessa vuodessa eli jo kauan ennen kuin kantelija teki asiasta rikosilmoituksen poliisille syyskuussa 2006.

Näin ollen tätä esitutkintaa ei olisi voitu syyteoikeuden vanhentumisen takia toimittaa, eikä merkitystä ole ollut sillä, oliko kantelija peruuttanut rangaistusvaatimuksensa vai ei. Asiassa olisi viipymättä tullut tehdä päätös olla toimittamatta esitutkintaa nimenomaan syyteoikeuden vanhentumisen takia. Rikoskomisario on itsekin todennut, että kysymyksessä on selvä huolimattomuusvirhe.

Pidän riittävänä tältä osin kiinnittää ylikomisarion huomiota esitutkintapäätöksen perusteiden huolelliseen harkintaan.

3.2.3

Esitutkintapäätöksistä ilmoittaminen

Esitutkintalain 47 §:n mukaan kun on päätetty, ettei esitutkintaa toimiteta tai että esitutkinta lopetetaan 4 §:n 3 momentin, 9 §:n 2 momentin tai 43 §:n 2 momentin perusteella taikka että esitutkinta keskeytetään, tutkinnanjohtajan on huolehdittava siitä, että päätöksestä viipymättä ilmoitetaan asianomistajille ja esitutkinnassa asianosaisina kuulustelluille, jollei sitä ole pidettävä tarpeettomana.

Ylikomisario kertoo olettaneensa, että rangaistusvaatimuksen peruuttamisen vaikutukset (eli tutkinnan lopettaminen) oli tavanomaiseen tapaan tehty selväksi asianomistajalle. Tämän vuoksi hän oli pitänyt kirjallista ilmoitusta samasta asiasta tarpeettomana.

Poliisilaitoksen ja poliisiosaston lausunnoissa korostetaan sitä, että esitutkinnan lopettamispäätöksistä tulisi pääsääntöisesti ilmoittaa kirjallisesti. Pidän tätä kannanottoa perusteltuna. Vaikka rikoskomisarion menettely ei olekaan lainvastainen, saatan näkemykseni hänen tietoonsa.

4

YHTEENVETO JA TOIMENPITEET

Tapahtumat ovat osin jääneet valitettavan epäselviksi. Niiden enempi selvittäminen ei kuitenkaan ole laillisuusvalvonnan keinoin mahdollista. Joka tapauksessa kiinnitän ylikomisarion huomiota:

- kohdassa 3.2.1 esittämiini näkökohtiin rangaistusvaatimuksen peruuttamisen kirjaamisen tarkkuudesta,
- kohdassa 3.2.2 toteamani johdosta esitutkintapäätösten perusteiden huolelliseen harkintaan, ja
- kohdassa 3.2.3 toteamaani esitutkintapäätöksistä ilmoittamisesta.

Muilta osin ei ole osoitettavissa, että asiassa olisi menetelty tavalla, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös eläkkeellä olevalle entiselle vanhemmalle konstaapelille ja Etelä-Karjalan poliisilaitokselle.